

je Verk pripravil za tisk turistični (smučarski) zemljevid Pohorja in Kozjaka, ki pa ni več mogel iziti.

Po vojni se je zaposlil Verk v mestnem gradbenem uradu, v letih 1947–1967 pa je delal pri gozdnem katastru gozdnega gospodarstva Maribor. Njegova osnovna naloga na tem delovnem mestu je bila izdelava topografskih kart v merilu 1 : 10.000 in 1 : 25.000 za vso severovzhodno Slovenijo. Prav v tem času je Verkovo kartografsko prizadevanje našlo svoj izraz tudi v vrsti množičnih kartografskih stvaritev, med katerimi so najpomembnejši načrti Maribora in številni zemljevidi posameznih regij severovzhodne Slovenije. Že leta 1948 je izšel prvi načrt mesta Maribora s seznamom ulic, pozneje dopolnjen še v dveh izdajah. Leta 1949 sta izšla zemljevida Pohorja in Slovenskih goric v merilu 1 : 180.000, leta 1954 pa zemljevid Pohorja v merilu 1 : 200.000. Da so zadovoljevali res nujne potrebe, pričajo ponatisi, ki so se nadaljevali v letih 1959, 1964 in 1966, a že jih je zmanjkalo na tržišču. Verk je sodeloval tudi pri raznih edicijah turističnih prospektov Pohorja, Kozjaka, Slovenskih goric in Pomurja.

Odlike Verkovi zemljevidov so pregledanost, srečna roka pri odbiranju vsebine in sprotno dopolnjevanje inventarja z novjšimi terenskimi podatki. Te odlike so ugotavljali vsi ocenjevalci njegovega dela. Posebej so hvalili avtorjevo kombinirano tehniko senčenja in plastnic, ki daje reliefu ustrezne kontraste. Mnogim je ugajalo tudi označevanje naselij, ki niso predstavljena s krogi, ampak z dejansko pozicijo.

Verk nedvomno ni bil edini, ki se je zavedal naše kartografske revščine, bil pa je med redkimi, ki so jo skušali po svojih močeh ublažiti. Plod njegovega neutrudnega snovanja so zemljevidi, s kakšnimi se ne more postavljati sleher na slovenska regija. In prav v tem je njegova velika zasluga. Četudi pred dvema letoma upokojen, je jubilat še vedno neutruden pri svojem delu, ki ga v življenju ni jemal samo za poklicno dolžnost, temveč ga je opravljal z vso osebno prizadevnostjo in ljubeznijo.

Slovenski geografi mu želimo še veliko zdravih in uspešnih let.

Borut Belec

OB STOLETNICI SMRTI BLAŽA KOCENA

Letos minevata kar dve obletnici ob spominu na zaslužnega slovenskega geografa in kartografa Blaža Kocena. Prav je, da se ga spomnimo, še prav posebno, ker sta njegovo življenje in delo časovno že tako odmaknjena, da mlajše generacije komaj še kaj vedo o njem, njegov pomen pa je tem večji, zaradi razmeroma zgodnje dobe njegovega ustvarjanja.

Ne moremo trditi, da ima slovenska geografija vzorno urejen odnos do svoje preteklosti, čeprav ta ni neznatna. Vsekakor bi morala biti ena od bodočih njenih nalog, da zbere dejstva iz svoje preteklosti, da opozori na posameznike, ki so pomagali razvijati to znanost, in da oceni

njihovo zgodovinsko vlogo v njenem napredku. Navsezadnje moramo to opraviti tudi zaradi posredovanja generacijam, ki jih vzgajamo. Morda bomo lahko del te naloge opravili ob bližnji obletnici delovanja Geografskega društva Slovenije.

Blaž Kocen je med osebnostmi, ki so vplivale na uspešnejši in hitrejši razvoj geografije v šoli in geografske znanosti, zato je prav, da nanj opozorimo ob 150-letnici njegovega rojstva in sto letnici smrti.

Rodil se je 24. januarja 1821 v Hotunjah, blizu Ponikve pri Grobelnem, le nekaj minut od

Sloma, rojstnega kraja A. M. Slomška. Tudi Kocen je bil najprej deležen pouka na enorazrednici na Ponikvi (1828-33), šolanje je nadaljeval na gimnaziji v Celju (1834-39), nato dve na liceju v Gradcu, pa bogoslovje v Celovcu in bil ordiniran pri Sv. Andražu (1.8.1849). Kaplanoval je v Šentrupertu nad Laškimi (1845-1847), v Šoštanju (1847-49), v Rogatcu (1849-50), nato pa je bil suplent na gimnaziji v Celju (1850-52). Službo v Celju je za eno leto prekinil, da bi nadaljeval študij. Odpotoval je na Dunaj (1852), kjer je 9.10.1853 opravil na Fizikalnem zavodu dunajske univerze izpite iz prirodopisa, fizike in matematike. 30. januarja 1854 je bil nameščen kot profesor na gimnaziji v Ljubljani, septembra 1855 so ga premestili na gimnazijo v Gorico, kjer je po preizkusni dobi dosegel stalno namestitev (1857). Julija 1858 je bil premeščen na nemško gimnazijo v Olomoucu, tu je hkrati postal tudi član izpitne komisije za osnovne in meščanske šole z nemškim učnim jezikom. Avgusta 1870 je dobil dopust za nadaljevanje kartografskih študij. Preselil se je na Dunaj, kjer je na hitro umrl za jetiko 29. maja 1871. Pokopan je v Hernalsu pri Dunaju.

Blaža Kocena poznamo predvsem kot kartografa, dejansko pa so njegove zasluge mnogo širše. Bil je dober geograf, metodik, vplival je na razvoj srednjega šolstva in še posebno na razvoj predmeta in pouka geografije.

Glavne poteze njegovega dela so razvidne v naslednjem: Napisal je razpravo "Das Klima von Görz (1857); 1858 je izšla njegova knjiga "Grundzüge der Geographie für I. Cl. der Mittel u. Bürgerschulen (Pest-Wien, Verlag Hölsen, Oelmütz); sledijo dela Spezielle Geographie, Geographie und Statistik d. ö. u. Monarchie; Leitfaden der Geographie; Erdbeschreibung für Volksschulen (Wien, Oelmütz 1868), dosegla je 11 izdaj in prevodov v več jezikov (slovenski prevod je oskrbel J. Lapažne, Maribor 1877, Dunaj 1879; Geogr. Lehrmittel (1871).

1860 je izšel Kocenov atlas za osnovne in meščanske šole, leto pozneje pa še za srednje šole. To delo je Kocena proslavilo po vseh tedanjih avstrijskih deželah, saj je bilo tako novo in tako potrebno, da je doživljalo nepresta-

no dopolnjevanja in do leta 1921 doseglo že 43 izdaj. Ob Kocenovem atlasu se je šolala tudi še današnja starejša generacija in ponekod je, predelan, še danes v rabi. Atlasu, ki je izšel 1863, je Kocen dodal zemljevid alpskih dežel s slovensko narodnostno mejo po Czörnigovi karti in seznam slovenskih krajevnih imen.

V času, ko je služboval v Ljubljani, je Kocen tudi pripravljel skupno s K. Dežmanom prvi letnik publikacij Muzejskega društva za Kranjsko.

Kocen je bil tudi zunanji član prosvetnega sveta gimnazijske sekcije prosvetnega ministrstva. Tudi na tem področju ima znatne zasluge, saj je bil med pionirji realnih gimnazij, ki so se pozneje tako obnesle, predvsem pa je vplival, da se je leta 1871 geografija osamosvojila od zgodovine po eni in statistike po drugi strani, pa tudi od pretesne formalne odvisnosti od prirodnih znanosti in postala samostojen predmet.

Za razdobje, v katerem je Kocen živel in delal, je pomembna tudi njegova svobodomiselnost in predvsem v drugi polovici življenja njegovo zavedno slovenstvo.

Med preostalimi dokumenti in papirji, ki jih hranijo v Hotunjah, je tudi pismo dunajskega univ. profesorja Hassingerja, ki navaja Kocenove zasluge in pravi, da mož zasluži, da ga v domovini ne pozabijo.

Kocenu so leta 1898 vzdali spominsko ploščo na osnovni šoli na Ponikvi, 1921 pa na njegovi rojstni hiši. Rojstno hišo je pred nekaj leti zob časa dokončno uničil. Spricho slabše gradnje je nikakor ni bilo mogoče ohraniti. Spominska plošča "njegovih rojakov" čaka napotil, odnosno odločitve, kam z njo. Prav je, da se slovenska geografija pokloni spominu svojega prednika in ob tem morada razmisli o svoji sovlogi pri nadaljnjem ohranjanju spomina na Blaža Kocena.

M. Žagar